

Dobré mravy do našich životů

Termín dobré mravy zná každý právník a skoro každý laik. Neurčitý pojem, který naplňuje obsahem každá situace a každý jednotlivý soudní případ. Není jednoduché obsah definovat, protože patří mezi termíny, u nichž se lehčeji shodneme na tom, co už dobrými mravy není. Třeba když dospělý syn bydlí s rodiči, každý den se vrací opilý domů, slovně a fyzicky rodiče napadá, nepomáhá a nepřispívá na bydlení. Nebo když manželka odejde od muže k milenci, nechává se od něj vydržovat, přijímá jeho dárky, jezdí s ním na zahraniční dovolenou a nepracuje, ale výživné přesto po manželovi požaduje.

Ve výčtu aktivit a chování, které dobrými mravy již nejsou, lze popsat mnoho stránek, podobně jako rozsáhlou judikaturou soudů všech stupňů. Příkladem budiž rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2007, sp. zn. 32 Odo 174/2005 a sp. zn. 32 Cdo 150/2007, podle nichž dobré mravy netvoří uzavřený a petrifikovaný normativní systém, ale jsou spíše měřítkem etického hodnocení konkrétních situací a jejich souladu s obecně uznávanými pravidly slušnosti a poctivého jednání. Rozpor s dobrými mravy je třeba posuzovat v každém případě individuálně, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem jednání účastníků v příslušném období a k jejich tehdejšímu postavení. S právním termínem pracují mnohé právní normy, například občanský zákoník (odvolání daru pro nevděk dle § 2072 odst. 1, výpověď ubytovací smlouvy bez výpovědní lhůty dle § 2331 nebo osvojení zletilého dle § 836), trestní zákoník (přípustné riziko dle § 31 odst. 1), zákoník práce (náhrada škody způsobená zaměstnancem dle § 261 odst. 3) nebo antidiskriminační zákon (rovné zacházení dle § 5 odst. 2). Zákon stanoví, soud posuzuje, ale každý z nás bezpečně pozná jednání v rozporu s dobrými mravy, jakmile je uvidí.

Tak třeba stojíte ve frontě na poště a muž před vámi se začne bezdůvodně rozčilovat na úřednici, nevybíravými slovy ji napadat a spílat jí, že nejsou otevřeny všechny přepážky a že on tady kvůli ní musí tvrdnout, zatímco za zdmi pošty mu utíká celý život. Úřednice se zkormouceně omlouvá, že „nejsou lidi, však se, milý pane, podívejte na inzerát na nástěnce. Přijali bychom kohokoliv, jenom abyste nemusel stát frontu, ale lidé se k nám za ty peníze nehlásí.“ Ani vstřícný krok poštovního úředníka nebývá obvykle nic proti nemravným mravům mnoho platný, protože kdo chce psa bít, hůl si najde, kdo je hrubý, neurvalý a bez sebekázně a ovládnutí, tomu lehce bouchnou saze a seřve všechny kolem, tím více, čím méně si to zaslouží.

A tak přemýšlím, jak by se podobným nepříjemnostem dalo předejít. Co třeba zakotvit do právních norem podmínku slušného zacházení, a to na obou stranách úředních přepážek. Kdekdo si vybavuje byvšího úředního šimla dob minulých, který byl přísný na prostý český lid a neváhal ho někdy z vysoka buzerovat. Těm časům už ovšem dávno odzvonilo a kyvadlo se častěji dnes obrací na druhou stranu. Úředník bývá zhusta úslužný, milý a přívětivý, protože ho erár k úslužnosti vychovává, že co zákazník, to náš pán. Naopak lidu prosebnému občas slušnost chybí, zejména pokud se domáhá dávek, na které mu nárok přiznal zákon. Nebohé úřednice mnohých pracovišť Úřadu práce by mohly vyprávět, ba dokonce sepsat Nové české báje a pověsti o tom, jak se kdejaký nezaměstnaný neumí chovat, jak si rykem a sprostým slovem vymáhá rychlé obslužení, nadstandardní přístup a někdy cíleně vzbuzuje strach. Spolužačka ze střední školy mi tuhle vyprávěla, jak jí nezaměstnaný daňový poplatník našťavaně vyhrožoval slovy: „Vím přesně, kde bydlíš, a pokud mi hned nedáš podporu v nezaměstnanosti, podřežu tvoje děti a zastřelím ti psa.“

A tak sním o tom, že by existovala norma, zákon či pravidlo, které by uložilo oběma stranám chovat

se v souladu s dobrými mravy při vyřizování všech svých nároků, proseb, potřeb, pohledávek, pracovních povinností, vztahů, požadavků, činností a vůbec lidských aktivit. Netřeba přesněji specifikovat, jak se má člověk chovat, když na první pohled poznáme, jak se kdo chovat nemá. Jenomže morální normy zjevně nestačí, jak lze vidět na každém rohu. Jde taky o to, aby se slušnost a mravnost vyplácela, třeba takto: Jsi drzý na svého ošetřujícího lékaře? Pak tě nemusí prohlédnout a ošetřit. Křičíš na úřednici Úřadu práce? Nejenže tě nemusí obsloužit, ale dokud se neuklidníš a nebudeš se chovat slušně, podporu v nezaměstnanosti nedostaneš. Jsi, prodavačko, ošklivá na zákazníka? Tvůj šéf či zaměstnavatel s tebou zatočí! Pořváváš, milý důchodče, venku závistivě na kolemjdoucí? Příští měsíc dostaneš nižší důchod. Nechtěli by se mým nápadem naši zákonodárci aspoň inspirovat? Chápu, že je třeba dořešit drobné nejasnosti, například jak nemravnost zjistit, prokazovat, evidovat a sankcionovat. Ale to už je jejich úloha. V online světě plném sledovacích kamer, YouTube a chytrých telefonů jsou stejně skoro všechna jednání v rozporu s dobrými mravy zachycena, sdílena, vyvěšena, zhlédnuta a komentována na sociálních sítích.

Všichni víme, že se to děje. Každý den to kolem sebe sledujeme. Kdo je slušný, tváří v tvář hrubosti obvykle prohraje, a ještě má zkaženou náladu po zbytek dne. Neměli bychom to bez komentáře přejít. Být sprostý, arogantní, nenávistný a útočný se vyplácet nemá. V pohádkovém, ale ani v našem světě.

JUDr. Daniela Kovářová,
advokátka a prezidentka Unie rodinných advokátů

Text byl uveřejněn v EPRAVO.CZ Magazine 3-4/2020

Další články:

- [Proč musí obhájce u soudu mlčet?](#)
- [Advokátní úschovy a kolektivní vina](#)
- [Buřty, pivo a nenávisť](#)
- [Kolegialita jako klíč k úspěchu](#)
- [O co aktuálně usiluje vedení ČAK?](#)
- [O důstojnosti advokátního stavu](#)
- [O úspěchu restrukturalizace rozhoduje čas](#)
- [Stojí LL.M. za to?](#)
- [Verba docent ...](#)
- [Hodiny tikají každému](#)
- [Justice před soudem](#)